

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wprowadzenie

Author: Ewa Ogrodzka-Mazur

Citation style: Ogrodzka-Mazur Ewa. (2016). Wprowadzenie. "Edukacja Międzykulturowa" (2016), nr 5, s. 11-14.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Wartością niezbędną we współczesnym świecie jest – zdaniem m.in. A. Kłoskowskiej – otwartość kultur, która nie oznacza jednocześnie braku selekcji przyswajanych wpływów. Tylko życzliwe zwrócenie się w stronę innych kultur, prawdziwie personalistyczne spojrzenie na inne społeczeństwa, a tym samym na poszczególne jednostki tworzące to społeczeństwo, może dać podstawę do budowania nowej przestrzeni międzykulturowej¹. Nie może to jednak oznaczać bezkrytycznej akceptacji wszelkich wpływów kulturowych. Przystawanie wartości innych kultur powinno odbywać się na zasadzie otwartości popartej życzliwym krytycyzmem, z jednoczesnym zaakceptowaniem i zaakcentowaniem niezbywalnego prawa każdego człowieka do wolności. W związku z niemożnością zahamowania współczesnych procesów globalizacyjnych zagadnienie to jest i nadal będzie aktualne. Aby jednak konsekwencje tych procesów nie prowadziły do szeregu konfliktogennych napięć, potrzebna jest idea wyznaczająca zasady postępowania. Taką ideą może stać się uniwersalizm, otwarty na wszelkie tematy, pytania i zarzuty. „Powinien on kierować się raczej ku podejściu całościowemu, a nie fragmentarycznemu. Nie znaczy to bynajmniej, że uniwersalizm jest wrogo nastawiony do różnorodności. Rodzaj całości, który jest odpowiedni dla otwartego procesu myślenia, toleruje i sławi indywidualność, różnice, a nawet odmienne zapatrywania. Ale ponad tym musi istnieć całkowita jedność i harmonia, fundamentalny zbiór zasad akceptowany przez wszystkich myślicieli”².

Można w tym kontekście sformułować ważne pytanie: czy wartości, tradycje konstytuujące tożsamość poszczególnych narodów nie ulegną zatarciu w procesie konstruowania uniwersalnego zbioru zasad? Odwołując się do interesującej tezy M. Grygierek, zgodnie z którą silne poczucie tożsamości, wynikające z zakorzenienia w rodzimej tradycji, rodzi otwartość prowadzącą

¹ A. Kłoskowska: *Kultury narodowe wobec globalizacji a tożsamość jednostki*. „Kultura i Społeczeństwo” 2002, nr 2, s. 159.

² A. Andersen: *Istota Uniwersalizmu*. W: J. M. Dołęga, J. Kuczyński, A. Woźnicki (red.): *Szkoła przeżycia cywilizacyjnego*. Warszawa 1997, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, s. 96.

do uniwersalizmu, można przyjąć, iż uniwersalizm i rodzimosc nie sa antagonistami, a wręcz, ze czerpią one ze wspólnych doświadczeń, ujawniając bogactwo ludzkich postaw. „Autentyczne i żywe kultury dają możliwość pełniejszego rozumienia prawd uniwersalnych [...]. Dążenie do uniwersalizmu w nowej rzeczywistości nie jest fanaberią, lecz koniecznością. Daje szansę na bezkonfliktowe i owocne spotkanie z innymi. Istotne jest, aby dążąc do niego, nie rezygnować z własnych tradycji. Zakorzenie w lokalnej, etnicznej kulturze daje możliwość przyjmowania wartości uniwersalnych i jednocześnie chroni jednostkę przed rozmyciem tożsamości”³.

W piątym tomie „Edukacji Międzykulturowej” podjęto próbę nakreślenia najważniejszych problemów edukacji w Polsce i na świecie w kontekście wielo- i międzykulturowości. Otwiera go tekst Aliny Szczurek-Boruty nt. *Wolontariat międzynarodowy w perspektywie edukacji międzykulturowej*, w którym autorka po pierwsze – zwraca uwagę na możliwości zaspokajania potrzeb orientacyjnych, kształtowania orientacji życiowych, konstruowania tożsamości przez osoby zaangażowane, aktywne, działające na rzecz drugiego człowieka. Po drugie – uzasadnia, iż międzynarodowy zagraniczny wolontariat krótkoterminowy – workcamp – ma istotne znaczenie zarówno dla jego uczestników w zakresie odkrywania sensu życia, jak i propagowania idei pokoju na świecie, tolerancji, szacunku i dialogu międzynarodowego, a zatem realizacji celów i zadań edukacji międzykulturowej.

Analizy z zakresu edukacji międzykulturowej kontynuują Urszula Markowska-Manista i Ewa Dąbrowa, podejmując w swym opracowaniu próbę krytycznego spojrzenia na szkołę w kontekście zróżnicowania kulturowego, a przede wszystkim na miejsce ucznia odmiennego kulturowo w polskiej placówce oświatowej, dostosowywania rozwiązań programowych, organizacyjnych, dydaktycznych, wychowawczych i innych do jego potrzeb, jak również na relacje uczniów odmiennych kulturowo z nauczycielami. Odwołując się do rezultatów badań własnych oraz wyników innych raportów, stwierdzają m.in., że obecność dzieci obcokrajowców w polskich szkołach wymaga zrewidowania dotychczas podejmowanych działań oraz przygotowania placówek i środowisk wychowawczych na przyjęcie uczniów – cudzoziemców na podstawie wypracowanych międzyresortowych rozwiązań, adekwatnych do

³ M. Grygierek: *Tożsamość człowieka a zakorzenie w rodzimej kulturze*. „Rocznik Pedagogiczny” 2001, nr 24, s. 232; B. Śliwerski: *Uniwersalizm jako metanarracja alternatywnego myślenia w/o edukacji (na przykładzie wybranych współczesnych koncepcji pedagogicznych)*. W: E. Dubas, H. M. Griese, M. Dziegielewska (red.): *Uniwersalia w międzykulturowym porównaniu. Studium polsko-niemieckie*. Łódź 2008, UŁ, s. 55–74.

potrzeb i specyfiki pracy w wielokulturowych grupach dzieci i ich rodziców oraz środowisk lokalnych. Podkreślają zarazem, że szczególnej uwagi wymaga włączanie do programów wychowawczych i edukacyjnych treści edukacji międzykulturowej oraz promowanie otwartości i wartości współpracy w różnorodności od najmłodszych lat, a to z kolei wiąże się z podjęciem współpracy z władzami oświatowymi w społeczności lokalnej, z organizacjami pozarządowymi, środowiskami i związkami migrantów, mniejszości czy mediami⁴.

Tom piąty czasopisma zawiera także kontynuację zagadnień dotyczących edukacji międzykulturowej na świecie. Zawarte w tym dziale opracowania charakteryzują tym razem ukraińskie doświadczenia, problemy i perspektywy edukacji międzykulturowej. Zwraca się w nich szczególną uwagę zarówno na szkolne i akademickie kluby europejskie jako przestrzenie spotkania i dialogu międzykulturowego, jak również na potrzebę kształcenia dwujęzycznego współczesnych studentów – przyszłych pedagogów społecznych.

Zamieszczone w czasopiśmie kolejne teksty prezentują relacje i komunikaty z badań, forum pedagogów międzykulturowych oraz praktykę edukacyjną. Odnoszą się m.in. do problematyki przemian preferencji aksjologicznych dzieci i młodzieży z pogranicza polsko-czeskiego, wartości życiowych i ideologicznych cenionych przez ukraińskich studentów studiujących w Polsce oraz wiedzy i stosunku studentów do mniejszości narodowych jako wyznaczników ich kompetencji międzykulturowej. Charakteryzują ponadto zagadnienia dotyczące działalności EuroInstytutu Polsko-Czesko-Słowackiego w zakresie współpracy transgranicznej i międzykulturowej oraz samooceny kompetencji językowej młodzieży z euroregionów pogranicza polsko-czeskiego w zakresie czterech podstawowych sprawności: czytania, rozumienia, mówienia i pisania w języku mieszkańców sąsiedniego państwa. Eugeniusz Szymik, odwołując się w tekście *Kształtowanie się tożsamości narodowej wybranych bohaterów literackich* do utworów *Bambino* – Ingi Iwasiów, *Proszę bardzo* – Andy Rottenberg oraz *Czarny ogród* – Małgorzaty Szejnert, ukazał związek historii, a dokładnie migracji różnych ludów po II wojnie światowej, ze zmianą ich poczucia tożsamości.

Ważne miejsce w podjętych przez autorów rozważaniach zajmuje również praktyka edukacyjna, a szczególnie uwrażliwianie kulturowe młodego pokolenia żyjącego w środowiskach zróżnicowanych kulturowo oraz określenie

⁴ U. Markowska-Manista, E. Dąbrowa: *Uczeń jako „Inny” w polskiej przestrzeni edukacyjnej – krytyczne spojrzenie na szkołę w kontekście zróżnicowania kulturowego*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

zadań współczesnej szkoły w zakresie kształtowania tożsamości kulturowej uczniów. G. Piechaczek-Ogierman, w opracowaniu *Szkoła w środowisku wielokulturowym i jej rola w kształtowaniu tożsamości uczniów*, wskazuje w tym zakresie na takie działania jak: rozwijanie tożsamości uczniów na wielu płaszczyznach (rodzinnej, regionalnej, narodowej, europejskiej), wprowadzanie w pluralizm kulturowy i wyznaniowy, kształtowanie podmiotowości i autonomii uczniów, wprowadzanie w świat wartości uniwersalnych, rozwijanie postaw otwartości i tolerancji czy wyposażenie uczniów w wiedzę o własnym regionie – historyczną, geograficzno-przyrodniczą i literacką. Podkreśla ponadto – odwołując się wybranych opracowań teoretycznych i komunikatów z badań publikowanych od ponad 25 lat w serii „Edukacja Międzykulturowa” – że wdrażanie treści z zakresu edukacji międzykulturowej i regionalnej w środowisku wielokulturowym (przez nauczycieli o różnie ukształtowanej tożsamości) wymaga systematycznego wsparcia nie tylko metodycznego, ale przede wszystkim merytorycznego⁵.

Przedkładany Czytelnikom kolejny numer czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” zawiera także recenzje wybranych publikacji oraz wykaz prac z edukacji wielo- i międzykulturowej wydanych w 2015 roku, jak również kronikę najważniejszych wydarzeń naukowych z tego samego roku. Wzbogacenie prezentowanych materiałów stanowi wykaz rozpraw habilitacyjnych i doktorskich z zakresu edukacji wielo- i międzykulturowej obronionych w dyscyplinie pedagogika.

* * *

W imieniu zespołu redakcyjnego i Rady Naukowej czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” pragnę podziękować wszystkim recenzentom i autorom za twórczy namysł nad problematyką wielo- i międzykulturowości.

Wydanie tego numeru czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” stało się możliwe dzięki niezmiennej przychylności i pomocy władz akademickich Uniwersytetu Śląskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie oraz Wydawnictwa Adam Marszałek.

Ewa Ogrodzka-Mazur
redaktor naczelny

⁵ G. Piechaczek-Ogierman: *Szkoła w środowisku wielokulturowym i jej rola w kształtowaniu tożsamości uczniów*. Tekst zamieszczony w tym tomie.

Bibliografia

- Andersen A.: *Istota Uniwersalizmu*. W: J. M. Dołęga, J. Kuczyński, A. Woźnicki (red.): *Szkoła przeżycia cywilizacyjnego*. Warszawa 1997, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”.
- Grygierek M.: *Tożsamość człowieka a zakorzenienie w rodzimej kulturze*. „Rocznik Pedagogiczny” 2001, nr 24.
- Kłoskowska A.: *Kultury narodowe wobec globalizacji a tożsamość jednostki*. „Kultura i Społeczeństwo” 2002, nr 2.
- Markowska-Manista U., Dąbrowa E.: *Uczeń jako „Inny” w polskiej przestrzeni edukacyjnej – krytyczne spojrzenie na szkołę w kontekście zróżnicowania kulturowego*. Tekst zamieszczony w tym tomie.
- Piechaczek-Ogierman G.: *Szkoła w środowisku wielokulturowym i jej rola w kształtowaniu tożsamości uczniów*. Tekst zamieszczony w tym tomie.
- Śliwerski B.: *Uniwersalizm jako metanarracja alternatywnego myślenia w/o edukacji (na przykładzie wybranych współczesnych koncepcji pedagogicznych)*. W: E. Dubas, H. M. Griese, M. Dzięgielewska (red.): *Uniwersalia w międzykulturowym porównaniu. Studium polsko-niemieckie*. Łódź 2008, UŁ.